

TJAŠA JAKOP

OSMA MEDNARODNA KONFERENCA O JEZIKOVNI RAZNOLIKOSTI V EVROPI

COBISS: 1.25

V Leipzigu (Nemčija) je od 27. do 29. maja 2015 potekala osma mednarodna konferenca o jezikovni raznolikosti v Evropi (*The International Conference on Language Variation in Europe 8 – ICLaVE 8*), ki sva se je – kot edini predstavnici Slovenije – aktivno udeležili tudi dve sodelavki Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani. Predavanja so potekala na tamkajšnji univerzi, in sicer v štirih vzporednih sekcijah; skupna so bila le plenarna predavanja. Prispevki so zajeli različna področja jezikoslovja, prevladovala pa so sociolingvistične teme. Veliko časa je bilo namenjenega predstavitvi novejših dosežkov nemške dialektologije in regionalnega jezikoslovja: od narečnega slovaropisja do jezikovnogeografskih raziskav. Vsi prispevki in nastopi so bili v angleščini. Konference se je udeležilo več kot dvesto jezikoslovcev.

Prvi dan je imel plenarno predavanje Jürgen Erich Schmidt z univerze v Marburgu, in sicer z naslovom *Dynamics, variation and the brain* (Dinamika, raznolikost in možgani). Na primeru nemških narečij, ki so bila raziskovana in natančno opisana že v preteklih stoletjih, lahko opazujemo spremembe, ki so se zgodile skozi čas, recimo vzroke in vplive za nastanek (npr. fonetičnih) sprememb. Avtor je nakazal, kako lahko z nevrolingvistično metodo ugotovljamo razmerje med govorcem in poslušalcem (tj. kateri procesi potekajo v možganih enega in drugega) ter kako se njuni psihološki (in jezikovni) procesi razlikujejo. Predavanje je bilo polno slikovitih primerov in zabavnih anekdot.

Tjaša Jakop z Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša v Ljubljani je prvi dan nastopila v sekciji, posvečeni (jezikovnim) mejam, in sicer s prispevkom *Dual Forms in Dialects on the Slovenian-Croatian Border* (Dvojinke oblike na slovensko-hrvaški meji), v katerem je predstavila kategorijo dvojine na obmejnem področju na stiku slovenskih in hrvaških narečij. Primerjala je rabo dvojine na obeh straneh meje, in sicer govor hrvaškega kraja Hum na Sutli s slovenskimi srednještajerskimi in govor hrvaškega kraja Banfi (blizu Štrigove) s slovenskimi prleškimi govori, pri čemer je ugotavljala, da razlik v rabi dvojinke oblik skorajda ni. Beleženje dvojinke oblik na hrvaški strani meje je pomembno zlasti zato, ker hrvaški knjižni jezik ne pozna števila dvojine in zato tudi vprašalnica za lingvistični atlas hrvaških narečij ne vsebuje dvojinke oblik.

V isti sekciji je kasneje nastopil tudi Aria Adli z univerze v Kölnu. V prispevku *Lifestyle as a bridge between the macro and micro sociology in sociolinguistics* (Življenjski slog kot most med makro- in mikrosociologijo v sociolingvistiki) je govoril o načinu življenja kot o učinkovitem in za sociolingvistične študije koristnem socialnem dejavniku. Primerjal je življenje v dveh popolnoma različnih družbah (v Parizu in Teheranu) in opozarjal na razlike med obema. Zanimaril je družbenoekonomske dejavnike in se osredotočil na življenjski slog in okus, in sicer glede na posameznikove družbene aktivnosti (šport, gledališče, koncerti ...), literarne žanre, ki jih prebirajo, in oddaje, ki jih gledajo, glede na (družbene, religiozne ipd.) vrednote ter videz posameznika (oblačila, modni dodatki, mobilni telefoni ipd.) – vse to so lahko primerni kazalci socialne neenakosti. Na vprašalnik, ki je vseboval približno dvesto vprašanj o življenjskem slogu, je odgovarjalo sto odraslih iz Teherana in sto iz Pariza. S tem inovativnim pristopom je ugotovil, da se razlike v življenjskem slogu kažejo tudi v rabi jezikovnih različic in da je tovrstna analiza primerna tudi za sociolingvistične študije.

Ob koncu prvega dne je nastopil tudi Dennis R. Preston z univerz Oklahome in Michigan; v predavanju *A quadrangulation of attitudinal study: Qualitative–Quantitative–Conscious–Nonconscious* (Četvernost vzdolžnega proučevanja: kvalitativno–kvantitativno–zavedno–nezavedno) je predstavil model (ne)zavedanja, ki ga sestavljajo štirje dejavniki: (1) čutna zaznava, (2) občutek, (3) zaznave in nezavedna opažanja in (4) fokus (osredotočenost). Po tem modelu je skušal deliti zavedne odgovore od nezavednih (na primeru kopenhavnske danščine), kar se je izkazalo za izredno zahtevno, saj je tudi nezavedno le »na videz« nezavedno.

Prvi dan predavanj se je končal s predstavitev posterjev in kulturnim programom – z ubranim petjem tamkajšnjega dekleškega zbora. Ivana Škevin z univerze v Zagrebu je na posterju z naslovom *Variation in Croatian: the construction of rural speaker's identity in an urban speech community* (Jezikovna raznolikost v hrvaščini: konstrukcija identitete ruralnega govorcev v urbanem jezikovnem okolju) prikazala sociolingvistično podobo podeželskih govorcev v stiku z mestnimi. Cilj njenega raziskovanja je bil dobiti splošen vpogled v jezikovno obnašanje mladih govorcev iz podeželskih območij okoli mesta Zadar (otoki, obala in zaledje). S preučevanjem rabe govorne in pisne različice kot tudi socialnih, ideoloških in identitetnih dejavnikov je podala hipotezo, da so pri druženju in komunikaciji z govorcami mestnih različic mladi s podeželja (s področja čakavskega in novoštokavskega narečja) manj dominantni in se prilagajajo mestnim. Avtorica je med študenti Univerze v Zadru izvedla raziskavo, ki je temeljila na vprašalniku, sestavljenem iz vprašanj o lokalni identiteti in njihovem jezikovnem obnašanju v določenih formalnih in neformalnih položajih. Raziskave so pokazale, da so najbolj dovzetni za prilagajanje podeželski prebivalci otokov (manj kot tisti s celine) in da so po spolu bolj prilagodljive ženske kot moški.

Drugi dan konference sta imela zanimivo predavanje Carmen Llamas in Dominic Watt z univerze v Yorku z naslovom *Communities divided: convergence and divergence across a political border* (Razcepljena skupnost: konvergenca

in divergenca na politični meji). Vlogo socialnega konteksta v razvoju in smeri glasovnih sprememb, ki je ena glavnih tem sociolingvistike, lahko namreč raziskujemo tudi skozi vlogo družbe. Vsaka (še tako majhna) družba ima svoje lastno in unikatno zgodovinsko in demografsko ozadje. In kako ti dejavniki vplivajo na jezik in njegove spremembe? V prispevku so bile obravnavane štiri različne skupine, katerim je skupno življenje na politični meji med Škotsko in Anglijo. Primerjala sta dva kraja na škotski strani (Eyemouth in Gretna) in dva na angleški strani (Berwick upon Tweed in Carlisle), torej na skrajno vzhodnem in skrajno zahodnem delu Otoka. Informanti so izbirali med tremi parametri, ki so jih označevali od 1 do 3, in sicer (1) Britanec, (2) Škot, (3) Anglež.

Ob koncu dneva je plenarno predavanje *The large and the small of it: big issues with smaller samples in the study of language variation* (Veliko in majhno: velike težave manjših vzorcev pri raziskovanju jezikovne raznolikosti) pripadlo Miriam Meyerhoff z univerze v Wellingtonu (Nova Zelandija). Povedala je, da se v nasprotju z drugimi raziskovalci jezikovne variabilnosti, ki obdelujejo velike korpuse, sama osredotoča na manjše korpuse manj raziskanih jezikov. Pri svojem sociolingvističnem raziskovanju je naletela na razne probleme, zato je prepričana, da tudi pri raziskovanju manj obsežnega gradivo najdemo veliko posebnosti in svojevrstnosti.

Zadnji, tretji dan konference je v sekciji, ki je bila namenjena tematiki jezikovnih stikov, Karmen Kenda-Jež z Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša v Ljubljani v prispevku *The language of last speakers of Slovenian in Lipalja vas (Laglesie – San Leopoldo, Valcanale, Italy)* (Jezik zadnjih govorcev slovenskega govora Lipalje vasi) predstavila rezultate raziskave jezika zadnjih govorcev slovenskega govora Lipalje vasi v Kanalski dolini. Gre za jezikovno mešano področje slovenskega, nemškega, italijanskega in furlanskega jezika, čeprav je bila vas do konca 19. stoletja jezikovno skoraj izključno slovenska. Šele po prvi svetovni vojni se je delež slovenskega prebivalstva začel krčiti, tako da je bilo leta 2005 (v času raziskovanja na terenu) v Lipalji vasi le še pet govorcev slovenščine. Slovensko narečje v Kanalski dolini lahko torej po mednarodnih klasifikacijah uvrstimo med ogrožene idiome, zato je prispevek pri udeležencih doživel precejšen odziv.

Karlien Franco z univerze v Leuvnu (Belgija) je predstavila prispevek *Why dialects differ: the influence of concept features on lexical geographical variation* (Zakaj se narečja razlikujejo: vpliv konceptnih potez na leksikalno geografsko raznolikost), ki ga je napisala skupaj s kolegom (Dirk Speelman in Dirk Geeraerts). Njihova raziskava se je osredotočila na gradivo v digitalizirani zbirki za slovar limburškega narečja, in sicer na leksiko za pomenska polja (1) družina in spolnost, (2) lastnosti in občutki ter (3) fizični in abstraktni svet (od celotnih 13 pomenskih polj). Gradivo so zbirali tako na terenu kot iz narečnih slovarjev. Njihova raziskava je dokazala vpliv koncepta na leksikalno geografsko različnost in opozorila na nejasnosti in togosti pri zbiranju gradiva limburškega narečja. Kot so pričakovali, so se pokazale razlike med pomenskimi polji (več variabilnosti je npr. pri negativnih poimenovanjih).

Naomi Nagy z univerze v Torontu je v prispevku *Cross-dialect vs. cross-linguistic contact in Southern Italy* (Mednarečni in medjezikovni stiki v južni Italiji) primerjala zaimke v dveh jezikih: v italijanskem in frankoprovansalskem jeziku faetar, ki ga govori približno 700 ljudi (manjšina na severozahodu Italije in nekaj imigrantskih manjšin, npr. v Torontu). Gradivo je bilo zbrano v devetdesetih letih 20. stoletja v italijanskem mestu Apulia in v zadnjih nekaj letih (okoli 2010) v Torontu. Avtorica ga primerja z italijansko kalabrijsščino, in sicer glede rabe oz. prisotnosti predmetnih zaimkov v določnih stavkih, kar naj bi bil dober kazalec jezikovne konvergence in divergence vpliva jezikovnega stika med italijanščino in faetarščino.

Konferenca se je zaključila s plenarnim predavanjem Susanne Michaelis in Martina Haspelmatha z univerze v Leipzigu z naslovom *Analytic and synthetic: typological change in varieties of European languages* (Analiza in sinteza: tipološke spremembe in raznolikost evropskih jezikov). Prispevek je bil zastavljen diahrono, od predstavitve jezikoslovja zgodnjega 19. stoletja pa vse do danes. Že A. W. von Schlegel (1818) je npr. trdil, da je latinščina sintetična v primerjavi s sodobnejšimi romanskimi jeziki, ki so analitični. Ta pojav se imenuje anasinteza (npr. lat. *cantare habeo* > špansko *cantaré* 'zapel bom'). Izpostavila sta tri glavne točke: (1) kako razlikovati analitične in sintetične vzorce; (2) poudarjanje analitičnosti pri razvoju kreolskih jezikov (v primerjavi z romanskimi jeziki vsi kreolski jeziki kažejo izgubo fleksije); (3) podobne razlike lahko najdemo v nekaterih večjih jezikovnih družinah (npr. francoščina je bolj analitična kot španščina, bolgarščina je bolj analitična kot ruščina ipd.).

Na koncu so se gostitelji v nagovoru zahvalili vsem sodelujočim, ki smo bili enotnega mnenja, da so organizatorji odlično opravili svoje delo, saj so predavanja potekala po predvidenem programu, hkrati pa je bilo na voljo dovolj časa za druženje ter izmenjavo mnenj in znanj.